

TGM "ballib" sajtóban letiltott cikke! - Miért éppen Hobsbawm?

2012 október 18. Flag

Szöveg méret

Mentés

-
-
-

- [0](#)

Még nincs értékelve

Mérték

Krónikás m?vei remek olvasmányok, de az enyhe szovjetbarát elfogultságon kívül igazán közéletesek és konvencionálisak, ajánlhatók az egész családnak.

Ezt a cikket egy balliberális újság fölkérésére írtam (ez az írásból is kitetszik). Nélap – ezért a némiképpen egyszer?sít?, kurta-furcsa fogalmazás. Tanulságos, hogy a szerkeszt? eltekintett a közlést?l. Rendes ember, ezért az olvasó szabadon töprenghet indítékain. Mindazonáltal a magyar sajtóban szokatlan dolog megrendelt szöveget visszautasítani. De azt gondoltam, ha Csurka Istvánról (és másokról is) írhattam kritikus megemlékezést, ugyan miért ne tehetném ezt meg Eric Hobsbawm professzorral, a Magyar Tudományos Akadémia küls? tagjával. Mivel én a legtöbb lapban és portálon úgyis csak vendég vagyok, ezért most is csak vendégszeretetnek köszönhet?, hogy ezek a sorok megjelennek; közreadójukat az égvilágon semmire se kötelezik. A szövegbe szögletes zárójelben beszúrtam néhány magyarázó mondatot.

Egyenesen megdöbbsen?nek mondható, hogy Magyarországon megemlékeznek egy marxista értelmiségi haláláról. Lám, én is fölkérést kaptam. A fölkérés megtisztel?, azonnal vissza is fogok vele élni.

Eric Hobsbawm teljesen elszigetelt és kivételes jelenség az igen nagy számú és hírneves brit marxisták között, még a máig dönt? befolyású brit marxista történészek között is. El?ször is, a párt megsz?nésig (1991: de azért vannak utódszervezetek, a múlt héten még három darab) Nagy-Britannia Kommunista Pártjának (CPGB) volt a tagja. ? volt az utolsó, valamelyest is tekintélyes értelmiségi tagja a pártnak.

A legfontosabb brit marxista értelmiségiek in corpore (testületileg) léptek ki a kommunista pártból 1956-ban, a magyar forradalom után. ?k alapították meg az ún. els? új baloldalt, körükb?l származik a máig világszerte olvasott New Left Review és Socialist Register. A legnevesebb brit marxista történészek – néhány nevet a laikus olvasó is föl fog ismerni – , olyan emberek, mint E. P. Thompson, Christopher Hill, Raphael Samuel, Maurice Dobb, Rodney Hilton, Victor Kiernan, George Thompson, A. L. Morton, így vagy úgy elsodródtak a párttól, mások, mint Isaac Deutscher, Perry Anderson, Tom Nairn, szemben is álltak mindig vele, vagy trockista szimpátiáik voltak.

Eric Hobsbawm végigjárta a hivatalos, a Kominternb?l származó pártok „organikus értelmiségének” (Gramsci) útját. Nem volt ún. tankie, aki minden esetben helyeselte a szovjet páncélosok útját a kelet-európai népek tetemén át, többnyire hallgatott az ilyesmir?l. [Szerény nézetem szerint azonban az a marxista, aki nem érez rá késztetést, hogy elszámoljon a Gulaggal, nem lehet nagy értéke „a mozgalomnak”.] A m?veit írta, meg kiadta, szerkesztette a kommunista párt különféle tudományos folyóiratait. Egyikük, a tekintélyes és kit?n? Socialist History, ma is létezik, de rég semmi köze a szovjetbarát múlthoz. (A Past & Present pedig még mindig a legjobb modern történeti lap a világon.) Eljutott a sztálinizmustól az euro- és reformkommunizmusig. Az 1970-es években szembeszállt a Munkáspárton belül is próbálkozó széls?baloldallal, Neil Kinnock szövetségese lett a bels? munkásellenzék, különösen a bányászvezér Arthur Scargill elleni küzdelemben. A CPGB hivatalos lapja, a Marxism Today, ekkoriban már nagyon trendi, ügyesen szerkesztett, színes magazin (egykori f?szerkeszt?je, Martin Jacques, ma is médiasztár, afféle bal-, de inkább középliberális) a Munkáspárt jobboldalának volt fontos szövetségese és a

militáns-radikális proletár baloldal esküdt ellensége. A balos Tony Benn majdnem a Labour vezére lett, de Hobsbawm és a Marxism Today hathatós támogatásával Neil Kinnock nyert. (Az egész história háttéréhez lásd Raphael Samuel *The Lost World of British Communism* c. 2006-os könyvét [abból is a bevezetést], amely leginkább a brit KP néprajza) Hobsbawm valamiféle szociális piacgazdaság híve lett (de hát végső soron Helmut Kohl és Antall József is az volt), bár meg?rizte némely óbolsevik nosztalgiait.

Miért kelt föl?nést Hobsbawm halála Magyarországon (és mint látom, másutt is Kelet-Európában)?

Hát azért, nyájas olvasó, mert az életrajza föl?n?en emlékeztet rengeteg kelet-európai pártállami értelmiségi pályájára, és meger?síti azt a kelet-európai mániát, amely szerint minden ugyanúgy van mindenütt, mint „nálunk”. A sztálinizmustól a piaci reformerségen át valamiféle langyos humanista szabadelv?ségig: ez nagyon sokak végzete volt errefelé, de Nyugaton inkább csak kivételes.

Hobsbawm élete utolsó negyedszázadában már csak névleg volt marxista – pontosabban: az identitása kommunista/marxista volt, de az elvei és a politikai gyakorlata már nem – szemben egykori elvtársaival, akik ma is marxisták, s?t: általában radikálisabbak, mint valaha, de ehhez az kellett, hogy elszakadjanak a hivatalos párttól, vagy be se lépjenek, illetve hogy más radikális, ám Moszkvával és Pekinggel szembenálló baloldali mozgalmak részvev?i legyenek. Rendkívül jellemz?, hogy Hobsbawm milyen megvetéssel ír 1968-ról. Akár Alexandre Kojève, azt gondolhatta, hogy az a forradalom, amelyben ilyen kevesen halnak meg, nem vehet? komolyan. Mekkora tévedés!

Hobsbawm neve mögött ott voltak a kezd?bet?k, amelyeket az angolok úgy szeretnek (CH, FBA, FRS: Companion of Honour, ez olyasmi, mint a v. b. t. t., a valóságos bels? titkos tanácsos vagy a cs. kir. kamarás volt egykor itt, a Brit Akadémia tagja, a Királyi Társaság [tudományos akadémia] tagja), ez nem jutott ki annak az embernek, akihez sok tekintetben hasonlított, Isaac Deutschernek. Mindketten Angliába menekült zsidók voltak. Hobsbawm családja osztrák-német volt, a Deutscheré lengyel. Deutscher a föld alatti, illegális lengyel párt tagja volt, amelyb?l kizárták, amikor szovjet-oroszországi tapasztalatai kijózanították, utána egy darabig trockista volt; soha nem lett katedrása. Hobsbawm Cambridge-ben tanult; a legális, egy ideig – az 1930-40-es években – népszerű párt tagja. A híres Sztálin- és a még híresebb Trockij-életrajz szerz?je, a mozgalmi kívülálló Deutscher haláláig marxista és antikapitalista maradt, az „organikus értelmiségi” párttag Hobsbawm jobboldali szocdem lett, majd balliberális. Hobsbawm megkapta az Isaac Deutscher emlékdíjat, Deutscher aligha kapta volna meg. [Deutscher Trockij-könyvei: *The Prophet Armed*, 1954; *The Prophet Unarmed*, 1959, *The Prophet Outcast*, 1963. Akárki akármit gondol a trilógia h?sér?l, ez klasszikus m?. Méltó h?ségének forradalomtörténetéhez, amelyet épp úgy el kellene olvasnia minden iskolásnak, mint a *De bello Gallico*-t. Azt teszik mondani: azt se olvassák? Ó, bocsánat.]

A szovjetellenes széls?baloldal, új baloldal forradalmi maradt, a pártkommunisták – ahogyan azt Ernest Mandel már az 1970-es években megjósolta – meg se álltak a NATO-ig. Enrico Berlinguer, az Olasz Kommunista Párt f?titkára már 1973-ban (!) dicsérte a megszorítási politikát, és pártja véres utcai csatákban szállt szembe az autonóm, proletár ultraballal.

Eric Hobsbawm ugyanakkor nagyszer? krónikás és mesemondó volt. *Primitív lázadók* c. könyve (1959; ez kés?bb magyarul is megjelent) és párdarabja (*Bandits*, 1969) csodálatos könyvek, amelyekben igazságot szolgáltat a paraszti fölkel?knek, betyároknak, hajdúknak, kurucoknak világszerte. A lázadó er?szaknak ez a antropológiai és történettudományi elemzése páratlan, és a legnagyobb tabut törte meg: elérte, hogy a rettegett rablókat és kastélygyújtogatókat, a parasztfölkelés és a maffia közötti bizonytalan határvonalon tántorgó rebelliseket, a kontroll el?l elmenekül? vándorokat és eretnekeket megértsük. A modern történelemr?l szóló, Magyarországon is fölöttébb népszerű tetralógiáját én kevésbé szeretem. Minden sorával – és elb?völ? önéletrajzával is [magyarul: *Mozgalmak* évek, 2008; a dzsessz-könyve is épp most jelent meg *Pesten: isteni!*] – azt sugallja, hogy az általa megélt történelem lezárult. Ezt a nagy kalandot nem bírálta, elismerte, hogy zárójeles intermezzo volt a kapitalizmus sorsszimfóniájában. [Ezeket a m?veket „marxistának” nevezik, mert a szerz? rokonszenvezik az elnyomottakkal és lázadókkal, ami szerintem becsületére válik ugyan, de ennyi minden középutas, enyhén baloldali demokratától is kitelik. A marxizmus elmélet és módszer, nem politikai szimpátia vagy el?ítélet. Ezekben a könyvekben számos kit?n? észrevétel van, Hobsbawm-nak éles a szeme, perspektívája széles, elemzése nem nagyon mély. Remek olvasmányok, de az enyhe szovjetbarát elfogultságon kívül igazán középutasok és konvencionálisak, ajánlhatók az egész családnak.]

Ezért szól róla nekrológ ebben az újságban; s ha forradalmárként hunyt volna el, Magyarországon a kutya se hallott volna róla. Isten nyugosztalja, akiben nem hitt.

Tamás Gáspár Miklós - www.hetivalasz.hu

Ajánló